

MUUTAMA SANA HEPREANKIELEN RAKENTEESTA

Johanan Ben-Israel 5769 — יוחנן בן-ישראל ה'תשס"ט

Vuorilinnan Opintokeskus – <http://www.metzudah.com>
Copyright © Johanan Ben-Israel 2008

Päivitetty 16.11.2008

YLEISTÄ

Hepreaa voidaan kutsua verbikieleksi, koska kielen rakenne perustuu verbeihin. Verbien nominaalimuodot, partisiiipit ja infinitiivit, voivat toimia nomineina vaikka niillä on myös verbin ominaisuuksia. Monet nominit – substantiivit ja adjektiivit – ovatkin oikeastaan verbien nominaalimuotoja.

VERBIT

Hepreassa jokaisella sanalla on pohjana jokin verbijuuri, joka muodostuu kolmesta, erittäin harvoin neljästä, konsonantista. Tässä on esimerkkinä vahva juuri *š-m-r*, ש-מ-ר (שמר).

Lisäämällä juureen שמר vokaalit *qāmêš* (pitkä *a*) ja *pátaḥ* (lyhyt *a*) siitä saadaan heprean yksinkertaisin verbimuoto: שָׁמַר – *šāmár*, joka on indikatiivin *qal* perfektin yksikön kolmannen persoonan maskuliinimuoto 'hän vartioi', sanan paino on viimeisellä tavulla. Tällä tavalla muodostettua heprean kielen yksinkertaisinta taivutusvartaloa kutsutaan nimellä *qál* (tai *pāál*). Tämän edellä esitetyn *a*-perfektin lisäksi tunnetaan myös harvinainen *e*- ja *o*-perfekti (esimerkiksi זָקַן – *zāqén* ja קָטַן – *qātón*).

Hepreassa on seitsemän yleistä taivutusvartaloa ja sen lisäksi useita harvinaisia vartaloita (niistä on erillinen kirjoitus: HEPREAN VERBIEN TAIVUTUSVARTALOT). Useimmilla verbeillä on *qál*-vartalo ja usein muutama muu johdannaisvartalo, mutta vain joillakin harvoilla verbeillä kaikki seitsemän. Harvinaiset johdannaisvartalot rajoittuvat hyvin pieneen ryhmään verbejä. Kaikki johdannaisvartalot taipuvat eri moduksissa ja aikamuodoissa samaan tapaan kuin *qál*. Yleiset johdannaisvartalot ovat nimeltään *nif^áál*, *pi^éél*, *pu^éál*, *hitpa^éél*, *hif^éíl* ja *hof^éál*.

Hepreassa on neljä eri tapaluokkaa eli modusta: *indikatiivi*, *imperatiivi*, *jussiivi* ja *kohortatiivi*. Vain indikatiivilla on eri aikamuotoja, muilla moduksilla on vain imperfektimuotoja. Toisin sanoen aikamuodoista vain imperfekti taipuu eri moduksissa.

Heprean indikatiivi ilmaisee niin varmaa tekemistä kuin epävarmaakin tekemistä eri aikamuodoissa (suomen indikatiivi, konditionaali ja potentiaali). Tästä lisää jatkossa. Muut modukset ovat erilaisia käsky- ja kehotusmuotoja, joita suomessa ilmaistaan yleensä imperatiivilla eli käskymuodoilla.

VERBIN INDIKATIIVIN TAIVUTUS

Indikatiivin aikamuodot ovat: perfekti, imperfekti, konsekutiivinen perfekti ja konsekutiivinen imperfekti. Verbin taivutus aloitetaan aina yksikön kolmannen persoonan maskuliinin muodosta, koska se on yksinkertaisin verbimuoto: פָּעַל – *pā‘ál* ‘hän teki’.

Verbin שָׁמַר – *šāmár* ‘vartioida’, ‘pitää’, ‘noudattaa’ qal perfekti, imperfekti, konsekutiivinen perfekti ja konsekutiivinen imperfekti taipuvat seuraavasti. Huomaa muotojen painotus ja sivupainon merkki, jonka jälkeen *š^wâ* lausutaan (perfekti yksikkö 3. persoona feminiini ja perfekti monikko 3. persoona sekä niiden konsekutiiviset muodot).

PERFEKTI

yks. 3. mask.	שָׁמַר	<i>šāmár</i> ‘noudatti’
yks. 3. fem.	שָׁמְרָה	<i>šām^erâ</i> ‘noudatti’
yks. 2. m.	שָׁמַרְתָּ	<i>šāmártā</i> ‘noudatit’
yks. 2. f.	שָׁמַרְתְּ	<i>šāmárt</i> ‘noudatit’
yks. 1.	שָׁמַרְתִּי	<i>šāmártī</i> ‘noudatin’
mon. 3.	שָׁמְרוּ	<i>šām^erû</i> ‘noudattivat’
mon. 2. m.	שָׁמַרְתֶּם	<i>š^emartém</i> ‘noudatitte’
mon. 2. f.	שָׁמַרְתֶּן	<i>š^emartén</i> ‘noudatitte’
mon. 1.	שָׁמַרְנוּ	<i>šāmárnû</i> ‘noudatimme’

IMPERFEKTI

yks. 3. m.	יִשְׁמֹר	<i>jišmór</i> ‘noudattaa’
yks. 3. f.	תִּשְׁמֹר	<i>tišmór</i> ‘noudattaa’
yks. 2. m.	תִּשְׁמֹר	<i>tišmór</i> ‘noudatat’
yks. 2. f.	תִּשְׁמְרִי	<i>tišm^erî</i> ‘noudatat’
yks. 1.	אֶשְׁמֹר	<i>ʔešmór</i> ‘noudatan’
mon. 3. m.	יִשְׁמְרוּ	<i>jišm^erû</i> ‘noudattavat’
mon. 3. f.	תִּשְׁמֹרְנָה	<i>tišmórⁿâ</i> ‘noudattavat’
mon. 2. m.	תִּשְׁמְרוּ	<i>tišm^erû</i> ‘noudatatte’
mon. 2. f.	תִּשְׁמֹרְנָה	<i>tišmórⁿâ</i> ‘noudatatte’
mon. 1.	נִשְׁמֹר	<i>nišmór</i> ‘noudatamme’

KONSEKUTIIVINEN PERFEKTI

yks. 3. m.	וְשָׁמַר	<i>w^ešāmár</i>
yks. 3. f.	וְשָׁמְרָה	<i>w^ešām^erâ</i>
yks. 2. m.	וְשָׁמַרְתָּ	<i>w^ešāmártā</i>
yks. 2. f.	וְשָׁמַרְתְּ	<i>w^ešāmárt</i>
yks. 1.	וְשָׁמַרְתִּי	<i>w^ešāmártī</i>
mon. 3.	וְשָׁמְרוּ	<i>w^ešām^erû</i>
mon. 2. m.	וְשָׁמַרְתֶּם	<i>ūš^emartém</i>
mon. 2. f.	וְשָׁמַרְתֶּן	<i>ūš^emartén</i>
mon. 1.	וְשָׁמַרְנוּ	<i>w^ešāmárnû</i>

KONSEKUTIIVINEN IMPERFEKTI

yks. 3. m.	וְיִשְׁמֹר	<i>wajjišmór</i>
yks. 3. f.	וְתִשְׁמֹר	<i>wattišmór</i>
yks. 2. m.	וְתִשְׁמֹר	<i>wattišmór</i>
yks. 2. f.	וְתִשְׁמְרִי	<i>wattišm^erî</i>
yks. 1.	וְאֶשְׁמֹר	<i>wāʔešmór</i>
mon. 3. m.	וְיִשְׁמְרוּ	<i>wajjišm^erû</i>
mon. 3. f.	וְתִשְׁמֹרְנָה	<i>wattišmórⁿâ</i>
mon. 2. m.	וְתִשְׁמְרוּ	<i>wattišm^erû</i>
mon. 2. f.	וְתִשְׁמֹרְנָה	<i>wattišmórⁿâ</i>
mon. 1.	וְנִשְׁמֹר	<i>wannišmór</i>

INDIKATIIVIN AIKAMUOTOJEN KÄYTTÖ JA MERKITYKSET

Mennen ajan kertovassa tekstissä käytetään pääsääntöisesti konsekutiivista imperfektiä, ja kun sitä käytetään, se aloitta aina lauseen ja kuljettaa kertomusta eteen päin. Jos jokin muu sana kun verbi aloittaa lauseen, käytetään perfektiä, jolloin myös lauseen aloittavaa sanaa korostetaan tekstissä. Kummankin aikamuodon käännöksiksi sopivat menneen ajan aikamuodot (suomen imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti). Konsekutiivisen imperfektin aloittavaa 'ja'-sanaa ei yleensä tarvitse kääntää. Kummatkin aikamuodot ilmaisevat päättynyttä loppuun suoritettua tekemistä ja niillä ei ole merkityseroa, vain niiden käyttö on erilaista.

Kertovassa tekstissä imperfektillä ja konsekutiivisella perfektillä ilmaistaan menneisyydessä alkanutta, nykyisyydessä jatkuvaa keskeneräistä tekemistä, joka ehkä saa täyttymyksensä tulevaisuudessa. Käännöksiksi sopii suomen preesens.

Myös julistavassa yhteydessä perfekti ja konsekutiivinen imperfekti voidaan kääntää preesensillä, jolloin ne kuvaavat varmaa tekemistä nykyhetkessä. Julistavaan imperfektiin ja konsekutiiviseen perfektiin liittyy usein epävarmuutta, joten niiden käännöksiksi sopii toisinaan preesensin sijasta konditionaali ja potentiaali.

IMPERATIIVI, JUSSIIVI JA KOHORTATIIVI

Imperatiivi käsittää vain toisen persoonan myönteisiä käskymuotoja. Toisen persoonan kiellot ilmaistaan jussiivilla, jolla on myös kolmannen persoonan sekä myönteiset että kielteiset muodot. Kohortatiivilla on vain ensimmäisen persoonan muotoja, sillä ilmaistaan suurta halua tehdä jotakin.

	IMPERATIIVI		JUSSIIVI		KOHORTATIIVI
yks. 3. mask.	—		יִשְׁמֹר (אֵל)	(ʔal) <i>jišmór</i>	—
yks. 3. fem.	—		תִּשְׁמֹר (אֵל)	(ʔal) <i>tišmór</i>	—
yks. 2. m.	שְׁמֹר <i>šémór</i>		תִּשְׁמֹר אֵל	ʔal <i>tišmór</i>	—
tai	שְׁמֹרָה <i>šomrá</i>				
yks. 2. f.	שְׁמְרִי <i>šimrî</i>		תִּשְׁמְרִי אֵל	ʔal <i>tišm^erî</i>	—
yks. 1.	—		—	(ʔal) <i>ʔešm^erâ</i>	אֲשְׁמְרָה (אֵל)
mon. 3. m.	—		יִשְׁמְרוּ (אֵל)	(ʔal) <i>jišm^erû</i>	—
mon. 3. f.	—		תִּשְׁמְרְנָה (אֵל)	(ʔal) <i>tišm^ernā</i>	—
mon. 2. m.	שְׁמְרוּ <i>šimrû</i>		תִּשְׁמְרוּ אֵל	ʔal <i>tišm^erû</i>	—
mon. 2. f.	שְׁמְרְנָה <i>šémornā</i>		תִּשְׁמְרְנָה אֵל	ʔal <i>tišm^ernā</i>	—
mon. 1.	—		—	(ʔal) <i>nišm^erâ</i>	נִשְׁמְרָה (אֵל)

INFINITIIVIT JA PARTISIIPIT

Tämän lisäksi verbeillä on infinitiivejä ja partisiippeja. Infinitiiveillä on vain *infinitivus absolutus* ja *infinitivus constructus* muodot. Partisiipit jakautuvat aktiivisiin ja passiivisiin. Ne taipuvat nominien kaltaisesti (substantiivit ja adjektiivit) ja niihin voi myös liittää artikkelin, preposition ja persoonasuffiksin. Nominien taivutus on esitetty viimeiseksi.

Verbin שָׁמַר infinitiivimuodot ovat: inf. abs. שָׁמֹר – *šāmôr* ja inf. cstr. לְשָׁמֹר – *lišmôr* 'vartioida'. Infinitiiviä käytetään usein *le*-preposition kanssa לְשָׁמֹר – *lišmôr* 'vartioida'. Konstruktimuodot (cstr.) ovat painomerkistä huolimatta aina painottomia, niissä painomerkki osoittaa vain korkomerkin paikan, muista tämä myös jatkossa.

Partisiipit taipuvat seuraavasti: שֹׁמֵר – *šōmér* 'vartioiva' ja 'vartija' qal aktiivinen partisiippi maskuliinissa, שֹׁמְרָה – *šōmêrâ* ja שֹׁמְרֵת – *šōmêret* feminiinissä, sekä שָׁמוֹר – *šāmûr* 'vartioitu' qal passiivinen partisiippi maskuliinissa ja שְׁמוּרָה – *šēmūrâ* feminiinissä. Huomaa sivupainon merkit ja niiden jälkeisen *šewân* lausuminen.

AKTIIVINEN PARTISIIPPI

maskuliini	yksikkö	monikko
<i>status absolutus</i> epämääräinen	שֹׁמֵר <i>šōmér</i>	שֹׁמְרִים <i>šōmêrîm</i>
<i>status absolutus</i> määräinen	הַשֹּׁמֵר <i>haššōmér</i>	הַשֹּׁמְרִים <i>haššōmêrîm</i>
<i>status constructus</i>	שֹׁמֵר <i>šōmér</i>	שֹׁמְרֵי <i>šōmêre</i>
feminiini	yksikkö	monikko
<i>status absolutus</i> epämääräinen	שֹׁמְרָה <i>šōmêrâ</i>	שֹׁמְרוֹת <i>šōmêrôt</i>
tai	שֹׁמְרֵת <i>šōmêret</i>	
<i>status absolutus</i> määräinen	הַשֹּׁמְרָה <i>haššōmêrâ</i>	הַשֹּׁמְרוֹת <i>haššōmêrôt</i>
tai	הַשֹּׁמְרֵת <i>haššōmêret</i>	
<i>status constructus</i>	שֹׁמְרֵת <i>šōmêret</i>	שֹׁמְרוֹת <i>šōmêrôt</i>

PASSIIVINEN PARTISIIPPI

maskuliini	yksikkö	monikko
<i>status absolutus</i> epämääräinen	שָׁמוֹר <i>šāmûr</i>	שְׁמוּרִים <i>šēmūrîm</i>
<i>status absolutus</i> määräinen	הַשָּׁמוֹר <i>haššāmûr</i>	הַשְּׁמוּרִים <i>haššēmūrîm</i>
<i>status constructus</i>	שָׁמוֹר <i>šāmûr</i>	שְׁמוּרֵי <i>šēmūrê</i>

feminiini	yksikkö	monikko
<i>status absolutus</i> epämääräinen	שְׁמוּרָה <i>šēmūrâ</i>	שְׁמוּרוֹת <i>šēmūrôt</i>
<i>status absolutus</i> määräinen	הַשְׁמוּרָה <i>haššēmūrâ</i>	הַשְׁמוּרוֹת <i>haššēmūrôt</i>
<i>status constructus</i>	שְׁמוּרַת <i>šēmūrát</i>	שְׁמוּרוֹת <i>šēmūrôt</i>

HEPREAN NOMINIT

Nominit jakautuvat substantiiveihin ja adjektiiveihin. Substantiiveilla on aina jokin suku, joko maskuliini tai feminiini. Adjektiivit taipuvat kummassakin suvussa. Adjektiiviattribuutti taipuu pääsanansa suvussa, luvussa ja määräisyydessä.

Nomineilla on sekä yksikkö- että monikkomuodot, joskus myös duaalimuodot, jolloin monikkomuodot puuttuvat tai ovat harvinaisia. Perusmuotoa kutsutaan nimellä *status absolutus*, koska se on itsenäinen. *Status constructus* -muotoa käytetään vain osana genetiivirakenteissa, ja se on usein absolutusmuotoa lyhyempi ja aina painoton. Nomineihin voidaan liittää artikkeli, se on etuliite הַ – *ha-*, jolloin sanan ensimmäinen konsonantti kahdentuu. Jos sanan ensimmäinen konsonantti on *groniitti*, joka ei kahdennu, artikkelin vokaali pitenee muotoon: הֵ – *hā-* (tai joskus הֶ – *he-*).

Monikon päätte ei kerro välttämättä sanan sukua, koska maskuliinilla voi olla feminiinin kaltainen monikkomuoto ja feminiinillä maskuliinin kaltainen monikkomuoto. Sanan suvun näkee tekstissä esimerkiksi adjektiiviattribuutista tai verbimuodosta. (Duaalin st. abs. אֲיִם – *ájim* tai תֵּיִם – *tájim*, st. cstr. יֵי – *-ê* tai תֵּי – *-tê*).

NOMINIEN TAIVUTUS

Esimerkkisanoina ovat דָּבָר – *dāvâr* ‘sana’, ‘asia’ ja סוּסָה – *sūsâ* ‘tamma’.

maskuliini	yksikkö	monikko
<i>status absolutus</i> epämääräinen	דָּבָר <i>dāvâr</i>	דְּבָרִים <i>d^evārîm</i>
<i>status absolutus</i> määräinen	הַדָּבָר <i>haddāvâr</i>	הַדְּבָרִים <i>hadd^evārîm</i>
<i>status constructus</i>	דְּבָר <i>d^evâr</i>	דְּבָרֵי <i>divrê</i>

feminiini	yksikkö	monikko
<i>status absolutus</i> epämääräinen	סוּסָה <i>sūsâ</i>	סוּסוֹת <i>sūsôt</i>
<i>status absolutus</i> määräinen	הַסוּסָה <i>hassūsâ</i>	הַסוּסוֹת <i>hassūsôt</i>
<i>status constructus</i>	סוּסַת <i>sūsát</i>	סוּסוֹת <i>sūsôt</i>